

ОЛІМПІАДА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СТРУКТУРІ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Стаття присвячена аналізу особливостей олімпіади як типу навчальної діяльності. У роботі піднімаються такі питання, як визначення загальних вимог до проведення олімпіади. Також аналізуються основні типи завдань, які рекомендовано використовувати про проведенні цього навчального заходу. Особлива увага приділена такій проблемі, як визначення головних державних олімпіад та творчих конкурсів, обов'язкових для всіх вишів країни.

Ключові слова: олімпіада, творчий конкурс, завдання, оцінювання, рівень знань студентів.

Олімпіади давно вже перетворилися на невід'ємну частину навчального процесу, як у шкільній освіті, так і у ВНЗ. Цей вид навчальної діяльності проводиться як за ініціативою керівництва навчального закладу, так і на всеукраїнському рівні, коли час та специфіку проведення олімпіади визначає відповідним наказом Міністерство освіти і науки, молоді та спорту, про що вивіщується відповідна інформація на сайті міністерства та окремо, як правило, листами, підтомляються керівники вишів, залучених до проведення відповідних навчальних заходів.

Олімпіада з будь-якої навчальної дисципліни традиційно виступає одним із провідних способів контролю знань студентів. Головним недоліком олімпіади з цієї точки зору є той факт, що вона дає розріз контролю знань лише частини студентів – тих з них, хто бере участь у цій формі роботи, при чому, як правило, це найкращі студенти вищої школи або студенти, зацікавлені у предметі, за яким проводиться олімпіада. Натомість перевагами цього навчального заходу виступають комплексність, творчий характер, можливість перевірки знань у тих студентів, які заохочені навчальною дисципліною, мають високий або середній рівень знань тощо.

Актуальність поданої статті пов'язана з тим, що сьогодні олімпіади виступають складовою частиною навчального процесу, регулюються та визначаються не тільки викладачем, але й керівництвом вишу та міністерством.

Мета статті – визначити роль олімпіади з української мови у структурі оцінювання рівня знань студентів.

Завдання статті:

- окреслити загальні вимоги, які висуваються до проведення олімпіади;
- проаналізувати основні типи завдань, які рекомендовано використовувати про проведенні цього навчального заходу;
- коротко охарактеризувати головні державні олімпіади та творчі конкурси, проведення яких є обов'язковим для всіх вищих навчальних закладів країни.

Українська мова (у тому числі, й українська мова за професійним спрямуванням як її підтип) виступає складовою частиною освітньо-навчального курсу для студентів усіх спеціальностей, тому проведення олімпіади з цієї дисципліни є надзвичайно важливим процесом незалежно від фахового спрямування навчання студента. До характеристик якості знань з української мови, які перевіряються у процесі проведення олімпіади, належать такі:

- повнота (кількість знань, визначених навчальною програмою);
 - глибина (усвідомленість існуючих зв'язків між групами знань);
 - гнучкість (уміння учнів застосовувати набуті знання у стандартних і нестандартних ситуаціях, знаходити варіативні способи використання знань, уміння комбінувати новий спосіб діяльності з уже відомих);
 - системність (усвідомлення структури знань, їх ієрархії та послідовності, тобто усвідомлення одних знань як базових для інших);
 - міцність (тривалість збереження їх у пам'яті, відтворення їх у необхідних ситуаціях).
- Зазначені характеристики якості знань пов'язані між собою та доповнюють одна одну.

Для комплексної перевірки знань з української мови необхідно використовувати завдання різного типу та різної складності [3, с.56]. Оскільки на олімпіаді можуть бути присутні студенти з різним рівнем знань, студенти, які вже вивчали, ще вивчають або вивчатимуть університетський курс української мови (у тому числі, й за професійним спрямуванням) та його додаткові складові у вигляді вибіркового дисциплін, тому й типи завдань, запропоновані до виконання, мають бути різними.

Мовна стратегія держави є основою для формування мовної освіти країни: саме виходячи з неї визначають, які лінгвістичні дисципліни будуть вивчати студенти, в якому обсязі, на якому курсі; які будуть запропоновані теми для вивчення у межах цих дисциплін. Також мовна стратегія держави передбачає проведення олімпіад, творчих конкурсів та інших навчальних заходів, числою метою є поглиблена перевірка отриманих та засвоєних студентами знань [3, с. 83].

Типи завдань, традиційно використовуваних викладачем при підготовці олімпіади:

- завдання на загальну граматику (написати словами числівники, визначити відмінюнок, провідміняти, вставити пропущені літери тощо) та синтаксис (розставити розділові знаки, виділити абзаци, правильно розташувати тему та рему тощо);
- завдання на знання з оформлення ділових документів (укладання або редагування, опис їх призначення, реквізитів, функцій, сфер використання);
- завдання на редагування готових текстів або речень (дають можливість продемонструвати не тільки комплексні лінгвістичні знання студентів на всіх рівнях мови (морфологічному, граматичному, синтаксичному, лексичному, пунктуаційному тощо), здібності у сфері перекладу (та підбору еквівалентів, коли прямий переклад неможливий) термінів, фразеологізмів, неологізмів, професіоналізмів тощо), але і їх уміння визначати та виправляти чужі мовні помилки);
- переклад фахових текстів (демонструє рівень та якість лексичних знань студентів, їх володіння професійною термінологією, зв'язним мовленням, синтаксисом та пунктуацією тощо);
- завдання ігрового типу (складання та розгадування кросвордів, ділова гра «Розумний секретар», гра-змагання «Кмітливий піарник», конкурс «Знайди зайве» тощо). За-

вдяки своєму творчому характеру ці завдання не тільки розвивають професійно потрібні навички, вміння та компетенції, але й позитивно впливають на особистість студента, його характер, розвивають упевненість у собі, підтримують творчі прагнення [5,с.6];

- завдання на укладання текстів різних стилів (найбільш використовуваним для студентів економічних, юридичних та ряду інших спеціальностей є офіційно-діловий стиль, проте їм бажано знати та вміти використовувати й тексти інших стилів. Одночасно студенти творчих спеціальностей (журналісти, піарники, фахівці зв'язків із громадськістю тощо) зацікавлені у першочерговому розвитку (і, відповідно, перевірці) вмінь складати публіцистичні тести. Для студентів усіх спеціальностей цікаво та важливо буде перевірити свої знання та уміння з роботи з науковим стилем, особливо якщо ці студенти орієнтовані на магістерську програму навчання або планують присвятити свою кар'єру науковій діяльності [1, с. 15]).

Варіативно можуть розглядатися й інші типи завдань, використання яких визначається початковим напрямом, за яким спеціалізуються студенти. Взагалі-то вибір таких творчих завдань є надзвичайно важливим, оскільки він дозволяє студентам проявити свої творчі здібності, реалізувати фахово важливі якості тощо [6,с.35].

Як уже зазначалося вище, мовні творчі конкурси та олімпіади є невід'ємною частиною навчання як у загальноосвітній, так і у вищій школі. При чому проведення таких конкурсів відбувається не тільки на філологічних спеціальностях і не тільки в державних вищих навчальних закладах. Як відомого, сьогодні в Україні існує кілька загальнодержавних заходів подібного типу, чиє проведення відстежується та контролюється Міністерством освіти і науки, молоді та спорту. Також більша частина українських вишів з метою покращення мовної культури своїх студентів проводить додаткові лінгвістичні заходи, присвячені певним іменам або подіям, пов'язаним із територіальним розташуванням навчальних закладів, зі святковими датами та традиціями самого навчального закладу, а також з особливостями навчальної спеціальності студентів (коли відбувається проведення комплексних заходів, які поєднують перевірку знань або вироблення та відпрацювання навичок як з фахового напрямку навчання студентів, так і їх мовну компетенцію, у тому числі й у межах відповідної спеціальності).

На сьогодні найважливішими загальнодержавними навчальними заходами такого характеру для України виступають Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка та Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика. Час, місце, етапи та зальні умови проведення цих заходів визначаються та контролюються відповідними наказами Міністерства освіти та культури, молоді і спорту.

Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка проводиться з метою вшанування творчої спадщини Тараса Григоровича Шевченка, виявлення творчо обдарованої молоді, розвитку її потенціалу, виховання у молодого покоління поваги до мови і традицій свого народу, підвищення рівня мовної освіти в Україні [5]. Відповідно до затвердженого наказу Міністерству освіти і науки, молоді та спорту разом з Міністерством фінансів необхідно передбачати щороку в державному бюджеті кошти для організації і проведення зазначеного Міжнародного мовно-літературного конкурсу. Переможці заходу нагороджуються дипломами та цінними подарунками. Педагогічні та науково-педагогічні працівники, які підготували переможців

фінального етапу конкурсу, також нагороджуються в установленому порядку відомчими відзнаками Міністерства освіти і науки, молоді та спорту та цінними подарунками. В урочистій церемонії нагородження переможців фінального етапу конкурсу беруть участь представники Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, Міністерства оборони, Міністерства закордонних справ, Міністерства культури, Національної академії наук, Національної академії педагогічних наук, творчих спілок, громадських організацій тощо.

Завдання для учасників Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка розробляються наступними організаціями: навчальними закладами, в яких проводиться конкурс (для першого етапу), інститутами післядипломної педагогічної освіти (для другого та третього етапів), Міністерством освіти і науки, молоді та спорту (для фінального етапу). Особи, що є розробниками завдань, забезпечують їх нерозголошення, відповідний навчальний рівень, творчих характер та фахове спрямування, оскільки метою конкурсу є не тільки перевірка рівня знань студентів, але й зацікавлення їх у додатковому вивченні мови, заповнення лакун у лінгвістичних знаннях та навичках.

Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика має на меті утвердження державного статусу української мови, піднесення її престижу серед молоді, виховання поваги до культури й традицій українського народу. За ухвалою Ліги українських меценатів конкурсу надано ім'я Петра Яцика; почесним головою конкурсу обрана його донька Надія. Конкурс щороку проводиться 9 листопада, у День української писемності та мови. Конкурс проходить у чотири етапи за олімпійською системою: шкільний, районний, обласний та загальноукраїнський. Переможці конкурсу, крім цінних подарунків, отримують грошову винагороду. У конкурсі беруть участь як українці, так і представники інших національностей, які знають українську мову і послуговуються нею. Для студентів Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика є способом не тільки перевірити свої знання, але й відчутти себе загальною частиною мовної української спільноти.

Мовні творчі конкурси та олімпіади є невід'ємною частиною навчання як у загальноосвітній, так і у вищій школі. При чому проведення таких конкурсів відбувається не тільки на філологічних спеціальностях і не тільки в державних вищих навчальних закладах. Як відомого, сьогодні в Україні існує кілька загальнодержавних заходів подібного типу, чиє проведення відстежується та контролюється Міністерством освіти та культури, молоді і спорту. Також більша частина українських вишів з метою покращення мовної культури своїх студентів проводить додаткові лінгвістичні заходи, присвячені певним іменам або подіям, пов'язаним із територіальним розташуванням навчальних закладів, зі святковими датами та традиціями самого навчального закладу, а також з особливостями навчальної спеціальності студентів (коли відбувається проведення комплексних заходів, які поєднують перевірку знань або вироблення та відпрацювання навичок як з фахового напрямку навчання студентів, так і їх мовну компетенцію, у тому числі й у межах відповідної спеціальності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Вишва В.* Підготовка наукової еліти України / В. Вишва // Вища школа. – 2012. – № 8. – С. 14-27.

2. Диба М. Продуктивне навчання та його роль у підготовці фахівців / М. Диба // Вища школа. – 2011. – № 12. – С. 60-65.
3. Інтерактивні методи навчання : Навчальний посібник. – Цецин : Вид-во WSAР, 2005. – 170 с.
4. Малик Г. Застосування методу моделювання / Г. Малик // Вища школа. – 2012. – № 8. – С. 70-85.
5. Положення про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка // [Електронний ресурс]: <http://osvita.ua/legislation/other/19245/>
6. Проценко О. Навчальний процес : проблеми та досвід їх вирішення / О. Проценко, О. Русева // Вища школа. – 2012. – № 1. – С. 44-41.
7. Федоренко В.Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на заняттях української мови / В.Л. Федоренко. – Харків : Основа, 2010 – 425 с.

Стаття надійшла до редакції 03.06.13

Юрова И., к.ф.н., старший преподаватель,
Донецкая государственная музыкальная академия им. С.С.Прокофьева

ОЛИМПИАДА ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ В СТРУКТУРЕ ОЦЕНИВАНИЯ УРОВНЯ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ

Статья посвящена анализу особенностей олимпиады как типа учебной деятельности. В работе затрагиваются такие вопросы, как определение общих требований к проведению олимпиады. Также анализируются основные типы заданий, которые рекомендовано использовать при проведении этого учебного мероприятия. Отдельное внимание уделено такой проблеме, как определение главных государственных олимпиад и творческих конкурсов, обязательных для всех вузов страны.

Ключевые слова: олимпиада, творческий конкурс, задание, оценивание, уровень знаний студентов.

Yurova I., PhD, Assistant,
Donetsk state musical academy of S.S. Prokofiev

UKRAINIAN LANGUAGE CONTEST IN THE STRUCTURE OF KNOWLEDGE ASSESSMENT OF THE STUDENTS' LEVEL

The article deals with the analysis of features of the contest as an educational activity.

Keywords: Olympiad, creative competition, task, evaluation, level of knowledge of students.